N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 6 febr. 1903, kl. 1 e. m.

Memorial, i anledning af Riksdagens justitieombudsmans framställning om kontrollen öfver stämpeluppbörden.

(1:a A.)

I sin vid innevarande riksdag afgifna ämbetsberättelse har Riksdagens justitieombudsman under rubriken Kontrollen öfver stämpeluppbörden anfört följande:

»Genom hvad som förekommit i ett under år 1902 af mig handlagdt ärende, däri jag funnit mig böra förordna om åtal mot en häradshöfding för, bland annat, underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse stämpelförordningens föreskrifter om aflämnande af uppburna stämpelmedel, har jag fått anledning företaga granskning af berörda förordning för att undersöka, om med nu gällande stadganden kan öfvas verksam kontroll öfver att omförmälta föreskrifter och därmed sammanhängande bestämmelser behörigen iakttagas. Vid denna granskning har jag trott mig finna, att stämpelförordningen i förevarande hänseende icke kan anses vara tidsenlig.

Stämpeluppbörden sker genom *försäljning* af stämplar och därvid influtna stämpelafgifters *inlevererande* till statsverket.

I 33 § af stämpelförordningen stadgas, att statskontoret skall i Stockholm genom därtill antagne försäljningsmän och i länen genom Konungens befallningshafvande låta tillhandahålla stämplar af de sär-

skilda slag, som enligt förordningen skola vara att tillgå; åliggande det Konungens befallningshafvande att för stämplars tillhandahållande förordna försäljningsmän för hvarje stad äfvensom, till erforderligt antal, för landet. Enligt 35 § äger ämbets- eller tjänsteman erhålla de för hans tjänsteutöfning erforderliga stämplar. Denna bestämmelse berättigar ämbets- och tjänstemän i allmänhet att i föreskrifven ordning rekvirera stämplar till utgående expeditioner. Tillika torde emellertid stadgandet få anses innebära, att de ämbets- och tjänstemän, hvilka hafva att å tjänstens vägnar emottaga handlingar, som enligt stämpelförordningens andra artikel skola vid företeendet inför offentlig myndighet förses med stämpel, hafva befogenhet att, i likhet med särskildt förordnade försäljningsmän, rekvirera och tillhandahålla till dylika handlingar erforderliga stämplar. Någon emot denna befogenhet svarande skyldighet att i sist angifna fall ombesörja stämpelförsäljning torde emellertid, med hänsyn till bestämmelsen i andra stycket sista punkten af 34 §, icke kunna anses åligga vederbörande ämbets- eller tjänsteman. Om denne emellertid i fall af nu ifrågavarande beskaffenhet faktiskt plägar sälja stämplar, torde därigenom inträda det förhållande, som i tredje stycket af 34 § angifves därmed, att ämbets- eller tjänstemannen »tillika är försäljningsman». På grund af sistnämnda lagrum skola i sådan händelse erforderliga stämplar ovillkorligen köpas hos ämbets- eller tjänstemannen, hvilken jämväl bör verkställa stämpelbeläggningen.

De i stämpelförsäljningen ingående båda momenten: penningarnas (= stämpelafgiftens) inbetalande och stämplarnas tillhandahållande, äro i många fall ej åtskilda utan sammanfalla till tiden, såsom förhållandet är vid stämpelförsedda expeditioners utlämnande mot kontant betalning och antagligen i allmänhet vid den stämpeluppbörd, som af särskildt förordnade försäljningsmän besörjes. Under 1600- och 1700-talen, då endast helarksstämplar brukades, synes all stämpelförsäljning hafva skett genom ett sådant omedelbart utbytande af penningar mot stämplar. Och detta vare sig stämplarna inköpts på förhand för att brukas till handlingars uppsättande eller på ostämpladt papper uppsatta skrifter sedermera belagts med stämpelpapper [1]). Häri har med tiden inträdt

[1]) Af intresse är härutinnan Svea hofrätts bref af den 28 mars 1759 angående handhafvandet af 1748 års förordning om stämpladt papper, hvilket bref af *Modée* (»Utdrag utur Publique Handlingar», m. m. del VII, sid. 4889) refereras sålunda: »Til nogare efterlefnad af Kongl. Förordningen utaf år 1748, om stämplade Pappers afgiften, blef härigenom förständigat och påmint, det Domaren, som bör wara försedd med tilräckeligit stämplat Papper, bör hafva det samma til hands på sielfwa Tingsbordet, och straxt då någon Skrift förekommer, som med stämplat Papper beläggas skal, i Rättens och Par-

en förändring. I den mån det blifvit vanligt, att stämpelbeläggningen af enskilda handlingar verkställts af den ämbetsman, till hvilken de ingifvits, i samma mån torde det hafva blifvit brukligt, isynnerhet efter införandet af särskillda beläggningsstämplar, att stämplarnas åsättande på grund af den tidsutdräkt, hvarmed denna åtgärd varit förenad, icke alltid genast ägt rum. Numera lärer särskildt vid de tillfällen, då stämpelpliktiga handlingar till större antal företes, såsom vid ting eller rådstufvurätts sammanträden, mycket ofta tillgå sålunda, att den enskilda parten vid handlingens ingifvande inbetalar stämpelafgiften, utan att motsvarande stämpelbeläggning samtidigt äger rum. Icke sällan torde också inträffa, att försäljningsmannen, först efter det att stämpelafgifter sålunda till honom förskottsvis erlagts, rekvirerar erforderliga beläggningsstämplar. Att stämpelbeläggningen kan äga rum vid ett senare tillfälle än det, vid hvilket stämpelafgiften influtit, synes också vara förutsatt i nu gällande stämpelförordning, enär det i fjärde stycket af 34 § gifna stadgandet om skyldighet för stämpelförsäljare att lämna kvitto å gjorda inbetalningar eljest vore obehöfligt.

Sedan inlämnaren af en stämpelpliktig handling på detta sätt för inköp af stämplar inbetalt den för handlingen stadgade afgiften, har han därmed fullgjort hvad på honom ankommer, för att stämpelförordningens föreskrift om handlingens förseende med stämpel må varda uppfylld. Skulle försäljningsmannen sedermera icke fullgöra den enligt tredje stycket af 34 § för honom stadgade skyldigheten att verkställa stämpelbeläggningen, kan enligt min mening någon ansvarighet för därigenom möjligen uppkommande förlust icke rimligen åläggas den enskilde, under förutsättning att på ett eller annat sätt styrkes, att afgiften blifvit erlagd. Den skada, som kan uppkomma genom brist hos försäljningsmannen, måste följaktligen drabba statsverket.

I fråga om tiden, då en ingifven handling bör förses med stämplar, motsvarande den vid ingifvandet erlagda stämpelafgiften, gäller enligt sakens natur, att denna stämpelbeläggning bör verkställas, så snart ske kan. Att stämpelbeläggningen under inga förhållanden får ske senare, än att handlingen, behörigen stämpelbelagd, kan återställas, när expeditionstiden utlöper i det ärende, hvari handlingen ingifvits, framgår

---

ternes närwaro, det stämplade papperet til Skriften lägga, och så tekna, at det ej widare må kunna brukas, och bör Domaren, wid answar, låta sådane inför Rätten uptedda Skrifter och Handlingar warda med stämplat papper belagde, innan de ifrån Tingsbordet hämtas och återgifwas, eller i Domarens rum inbäras, på hwilket sätt Domaren både i Domstolen och andre förefallande förrättningar med stämplade Pappers afgiftens intagande förfara bör.»

af 17 § i förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883. Här stadgas nämligen, att handling, som inlämnas till myndighet och hvilken vederbörande är berättigad återfå, skall återställas på det sätt och i den ordning, rörande expeditioners tillhandahållande är föreskrifvet.

Till kontroll öfver stämpelafgiftens behöriga uttagande för vissa handlingar hafva meddelats särskilda stadganden, hvilka äfven tjäna till kontroll öfver att motsvarande stämplar blifvit åsatta. På grund af 29 § i stämpelförordningen skola dubbla beläggningsstämplar användas i ärenden, öfver hvilka enligt 1 § af förordningen den 16 juni 1875 vid underrätt skola föras särskilda protokoll. Jämlikt 2 § i sistnämnda förordning skola renoverade exemplar af underrätternas protokoll i omförmälta ärenden till vederbörande hofrätt insändas, därvid enligt 40 § i stämpelförordningen de med n:o 2 märkta delarne af de dubbla beläggningsstämplar, med hvilka de till protokollen hörande handlingar blifvit belagda, skola bifogas. Enligt 41 § skola de insända stämpeldelarne i hofrätternas advokatfiskalskontor granskas och med protokollen jämföras genom därtill af hofrätterna förordnade tjänstemän. Stämpelbeläggningen af enskilda handlingar med enkla beläggningsstämplar har däremot ej ansetts kräfva någon särskild kontroll.

Angående stämpelförsäljares skyldighet att inleverera uppburna stämpelmedel innehåller 44 § af stämpelförordningen följande allmänna stadgande: »Försäljningsman åligger att inom åtta dagar efter hvarje kvartals slut aflämna under kvartalet influtna stämpelmedel, i Stockholm till statskontoret och i länen till landtränteriet.» Enligt 52 § i stämpelförordningen skall hvad i förordningens sjätte artikel (§§ 44—51) är stadgadt om försäljningsman gälla äfven i fråga om ämbets- och tjänsteman, hvilken jämlikt 35 § för sin tjänsteutöfning erhållit stämplar. Stadgandet i 44 § äger, enligt min uppfattning, tillämpning ej allenast å medel, som inflyta vid sådan stämpelförsäljning, där omedelbart utbyte af penningar och stämplar äger rum, utan äfven på hvad som inflyter vid försäljningar, där dylikt omedelbart utbyte ej sker, utan stämpelafgifterna förskottsvis erläggas af allmänheten.

Gällande stämpelförordning innehåller emellertid, i sammanhang med bestämmelser om inventering hos försäljningsman och om försäljningsmans redogörelse, en särskild föreskrift om stämpelmedels inlevererande, hvilken föreskrifts förhållande till det allmänna stadgandet i 44 § torde kräfva närmare utredning. Förordningens 45 och 46 §§ hafva följande lydelse:

»45 §.

Hvarje år å sista söckendagen skall i Stockholm genom statskontorets och i länen genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes försorg inventering hos försäljningsman anställas till utrönande, huru mycket af emottagna stämplar är osåldt; och må därvid hos domare å landet stämplar, som blifvit använda till sådana, något årets ting tillhörande expeditioner, hvilka vid inventeringstillfället, enligt intyg af förrättningsmannen, kronofogde eller länsman, ännu icke äro utlösta, i instrumentet öfver förrättningen upptagas såsom osålda.

Jämväl å annan tid må, när omständigheterna därtill föranleda, inventering hos försäljningsman kunna äga rum och då tillika redovisning honom affordras för hvad af emottagna stämplar icke finnes i behåll.

46 §.

Försäljningsman skall föra och för kalenderår afsluta räkning öfver emottagna stämplar och hvad därför i penningar inflyter; börande denna räkning jämte inventeringsinstrumentet och kvittenserna å hvad under året i penningar levererats vara aflämnad, i Stockholm till statskontoret sist den 31 januari och i länen till Kungl. Maj:ts befallningshafvande sist den 15 januari nästföljande år vid vite af 1 krona för hvarje dag, försäljningsmannen därutöfver med räkning uteblifver.

Samtidigt härmed skall jämväl återstoden af stämpelmedlen för året vara aflämnad vid påföljd i annat fall, att försäljningsmannen anses hafva försålt alla af honom emottagna stämplar; och åligger i följd häraf vederbörande myndighet att genast låta indrifva det däremot svarande, dittills icke redovisade belopp jämte laga ränta därå.»

Bestämmelserna i 44—46 §§ i nu gällande stämpelförordning förskrifva sig från år 1883, i det att tre paragrafer, i allt väsentligt lika lydande med nuvarande 44—46 §§[1]), nämnda år antogos af Riksdagen och såsom §§ 37, 38 och 39 inflöto i förordningen angående stämpelafgiften den 6 september 1883. Närmast föregående stämpelförfattning, nämligen kungl. kungörelsen angående stämpelpappers-

[1]) Enda skillnaden var, att det i nuvarande 45 § lämnade medgifvandet att vid inventering upptaga stämplar till outlösta expeditioner såsom osålda enligt 38 § i 1883 års författning gällde allenast expeditioner hörande till årets hösteting.

afgiften samt hvad vid kontrollen och uppbörden däraf bör iakttagas den 22 oktober 1880, innehöll i 10 § mom. 2:o följande bestämmelser:

»Hvar och en, som på kredit emottager stämpelpapper, bör för det sålunda undfångna beloppet ställa säkerhet antingen genom behörigen pröfvad och godkänd borgen af en eller flera, såsom för egen skuld, eller ock genom obligationer, i öfverensstämmelse med kungl. kungörelsen den 15 mars 1867.

På rekvisition hos landskontoret skola försäljningsmännen, genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes försorg, kostnadsfritt och skyndsamt erhålla sig tillsändt erforderligt stämpelpapper, för hvilket dem åligger att i ränteriet insätta eller till kronofogden i orten aflämna den inflytande betalningen, månatligen eller hvar tredje månad, allt efter försäljningens större eller mindre belopp; och må under året mera stämpelpapper dem icke tilldelas, än som svarar mot beloppet af de efter hand aflämnade försäljningsmedlen.

Den 31 december hvarje år bör allt osåldt stämpelpapper hos dessa försäljningsmän inventeras; Kungl. Maj:ts befallningshafvande likväl obetaget att när som hälst, af förekommande skäl och omständigheter, inventering anställa och redovisning affordra, hvarvid tillses, att behållningen, sammanlagd af osåldt stämpelpapper och kontanta medel, icke öfverstiger summan af försäljningsmannens uppbördsborgen.

Vid den vid hvarje års slut hos domare å landet skeende inventering må det stämpelpapper, som blifvit användt till sådana årets höstetting tillhörande expeditioner, hvilka vid inventeringstillfället, enligt intyg af förrättningsmannen eller af vederbörande kronofogde eller länsman, ännu icke äro utlösta, i inventeringsinstrumentet upptagas såsom behållning af osåldt stämpelpapper.

Till verkställande af inventering kunna, genom af Kungl. Maj:ts befallningshafvande skriftligen meddeladt förordnande, som vid inventeringstillfället uppvisas och därefter räkenskaperna bilägges, en eller tvänne i orten boende män utses, hvilka då skola uppräkna och bestyrka, huru mycket papper är i behåll. Inventarieinstrumentet bör, såsom verifikation, bifogas försäljningsmannens årsräkning, hvilken, jämte kvittenserna å aflämnade penningar, insändes till landskontoret den 15 därpå följande januari, vid vite af 25 öre för hvarje öfverskjutande dag. Till denna tid bör äfven all återstod för försåldt stämpelpapper ofelbart vara i ränteriet eller hos kronofogden i orten aflämnad, vid äfventyr för uraktlåtenhet däraf, att försäljningsmannen anses såsom hade han försålt allt det stämpelpapper, han emottagit; i följd hvaraf Kungl. Maj:ts befallningshafvande låter genast lagligen indrifva det häremot

svarande penningbelopp, med laga ränta, och förordnar i stället annan försäljningsman.

Uti hvarje redogörelse bör det vid inventeringen befunna beloppet stämpelpapper balanseras till upptagande i näst afgifvande räkning.»

Enligt 10 § mom. 1:o i 1880 års stämpelförordning skulle ämbetsmän äga att, mot redovisningsskyldighet och borgen, lika med hvar och en annan, som på kredit emottoge stämpelpapper, och med rättighet till stadgad provision, erhålla det för utöfningen af deras ämbete erforderliga belopp af sådant papper.

Med nu anförda bestämmelser i allt väsentligt lika lydande föreskrifter återfinnas i stämpelförfattningarna från och med kungl. kungörelsen den 30 november 1860. Äfven i de äldre författningarna i ämnet, såsom kungl. kungörelsen den 23 januari 1830, hafva motsvarande stadganden haft hufvudsakligen samma innehåll. Bestämmelserna i 10 § mom 2:o i 1880 års stämpelförordning och däremot svarande äldre stadganden måste anses vara grundade på följande åskådningssätt.

Försäljningsman emottager vid tillträdet af sin befattning stämpelpapper till så stort belopp, att detta bildar ett förlag, som är tillräckligt att tillgodose efterfrågan under den närmaste tiden. För detta förlag ställes säkerhet. I samma mån förlaget genom skeende försäljning minskas och därmed penningar inflyta till försäljningsmannen, bör inleverering af inflytande medel äga rum. Är försäljningen stor i förhållande till förlaget, bör inleverering ske förr, ty dels är försäljningsmannen i sådant fall mindre beredd att möta blifvande efterfrågan af stämpelpapper, och dels vore det olämpligt, att större belopp af stämpelmedel komme att innehafvas af försäljaren. I dylika fall bör därför inleverering ske månadsvis. Är åter försäljningen af ringare omfattning, må försäljningsmannen dröja med inlevereringen, så att denna äger rum endast var tredje månad. Förlaget af stämpelpapper förnyas i mån af behof och i förhållande till den gjorda försäljningen. Utan afseende å tiden, när försäljaren erhållit sitt förlag, skall redovisning afgifvas för hvarje kalenderår, och den 15 januari påföljande år måste alla genom försäljningen influtna medel vara inlevererade, vid äfventyr att försäljningsmannen eljest både får själf gälda det, som kan vara osåldt, och — för den händelse att han undfått formligt förordnande att vara stämpelförsäljare — därjämte entledigas från denna sin befattning. Med inventeringarna behöfver allenast kontrolleras, att försäljningsmannen har i behåll dels allt osåldt stämpelpapper, dels ock genom försäljning influtna, men ännu icke inlevererade medel.

I de stadganden, som 1880 års stämpelpappersförordning sålunda, i öfverensstämmelse med de äldre författningarna i ämnet, innehöll, föreslogos vissa ändringar af de kommitterade, som utarbetat det till grund för 1883 års stämpelförordning liggande förslag. Beträffande den stämpelförsäljaren medgifna rättigheten att till kronofogden i orten aflämna influtna medel, anfördes i kommittéförslaget [1]), att detta allenast innebure en omväg, hvilken icke syntes bereda försäljningsmännen synnerlig lättnad och ej heller af dem i någon vidsträcktare mån begagnades, hvarför ock ifrågavarande medgifvande icke blifvit i författningsförslaget upptaget. Stadgandet att aflämnandet af medel skulle äga rum månatligen eller hvar tredje månad, allt efter försäljningens större eller mindre belopp, funno kommitterade sakna den i en uppbördsförfattning önskvärda bestämdhet, hvarför kommitterade föreslogo ett stadgande, af innehåll att försäljningsman skulle åligga att senast inom hvar tredje månad aflämna dittills influtna stämpelmedel, i Stockholm till statskontoret och i länen till landtränteriet [2]). Den sålunda förändrade bestämmelsen blef genom förslaget utbruten ur det sammanhang, hvari den förekommit i 1880 års stämpelförordning, och gjordes till en självständig paragraf, inledande stadgandena under hufvudrubriken »om uppbörd och redovisning». De äldre bestämmelserna om inventerings hållande hos stämpelpappersförsäljaren och om dennes redovisningsskyldighet ingingo i kommittéförslaget såsom två särskilda paragrafer, motsvarande nuvarande 45 och 46 §§, därvid berörda äldre bestämmelser icke undergingo andra förändringar af någon väsentligare beskaffenhet, än att dagaboten för underlåtenhet att inom föreskrifven tid insända årsräkning med tillhörande verifikationer höjdes, och vidare borttogs det för försäljningsman stadgade särskilda äfventyret att varda entledigad, i händelse influtna medel ej vore å föreskrifven tid inlevererade. Kungl. Maj:ts till 1883 års Riksdag aflåtna proposition med förslag till ny stämpelförordning var i nu ifrågavarande delar affattad i öfverensstämmelse med kommittéförslaget. I de härutinnan sålunda föreslagna bestämmelserna gjorde Riksdagen ingen annan ändring, än att tiden, inom hvilken influtna stämpelmedel skulle aflämnas, fastställdes till åtta dagar efter hvart kvartal.

Att med ledning af förestående utredning gifva en riktig utläggning åt 44, 45 och 46 §§ i stämpelförordningen lärer icke möta någon synnerlig svårighet. Till grund för 45 och 46 §§ ligger uppenbarligen den

---

[1]) Se förslaget, sid. 80.

[2]) Se. sid. 108; jfr. sid. 80.

äldre uppfattningen af stämpelförsäljningen såsom alltid innefattande ett omedebart utbyte af penningar mot stämplar. Därför ha ock samtliga kontrollföreskrifter, såsom stadgandena om säkerhets ställande, om aflämnande af influtna medel, om inventering och påföljder för underlåtenhet att afgifva redogörelse m. m., formulerats uteslutande med afseende på de stämplar, som försäljaren fått emottaga. Helt annorlunda är förhållandet med 44 § i stämpelförordningen. Såväl på grund af den allmänna affattning, denna föreskrift erhållit, som ock i följd af den självständigare plats i sammanhanget, som föreskriften i jämförelse med motsvarande bestämmelse i de äldre författningarna intager, synes ingen annan tolkning af ifrågavarande lagrum vara möjlig än den, att lagrummet omfattar äfven stämpelmedel, som influtit vid sådana försäljningar, där säljaren först vid ett senare tillfälle aflämnar köpeskillingen motsvarande stämplar. För denna tolkning kan därjämte åberopas lagens grund, alldenstund det torde vara svårt att utfinna något skäl, hvarför en stämpelförsäljare skulle i afseende å inlevererandet af förskottsvis erlagda stämpelafgifter hafva friare händer än i fråga om influtna stämpelmedel i öfrigt.

Då genom 44 § helt allmänt stadgadts, att influtna stämpelmedel böra aflämnas inom åtta dagar efter hvart kvartals slut, och således de stämpelmedel, som influtit under ett visst års fjärde kvartal på grund häraf skola vara aflämnade den 8 januari nästa år, uppkommer den frågan, om i 46 § behöft särskildt föreskrifvas, att alla medel, som under året influtit för utlämnade stämplar, skola vara aflämnade den 15 påföljande januari. På denna fråga torde böra gifvas det svar, att, äfven om det skulle bero på förbiseende, att omförmälta från de äldre stämpelförfattningarna hämtade bestämmelse i 46 § icke jämkats efter det allmänna stadgandet i 44 §, så har ifrågavarande bestämmelse i 46 § den särskilda betydelse, att dess åsidosättande under ett visst år medför, att samtliga under nästförflutna året bekomma stämplar anses hafva blifvit försålda, och att motsvarande belopp, i den mån det ännu icke redovisats, jämte ränta genast skall indrifvas. Förhållandet emellan 44 och 46 §§ synes emellertid icke alltid klart uppfattas. Enligt hvad jag vid granskning af vissa till kammarrätten inkomna stämpelredogörelser för år 1901 iakttagit, saknas nämligen icke exempel på, att stämpelförsäljare till landtränteriet inleverera under årets sista kvartal för utlämnade stämplar uppburna medel först den 15 januari påföljande år.

Emot det sätt, hvarpå stämpelförsäljarne tillämpat de i stämpelförfattningarna gifna föreskrifterna om influtna stämpelmedels inlevere-

rande, hafva Riksdagens revisorer vid två särskilda tillfällen framställt anmärkningar. Sålunda anförde Riksdagens år 1867 församlade revisorer, att i den för revisionsåret gällande kungörelsen angående stämpelpappersafgiften m. m. af den 4 december 1863 föreskrefves, att de af Konungens befallningshafvande antagne försäljningsmän af stämpelpapper skulle i ränteriet insätta eller till kronofogden i orten aflämna den inflytande betalningen månatligen eller hvar tredje månad, allt efter försäljningens större eller mindre belopp. Vid granskning af stämpelpappersredogörelserna hade revisorerna emellertid inhämtat, att, med undantag af redogörelserna för Stockholms stad, äfvensom Blekinge samt Göteborgs och Bohus län, mot hvilka någon väsentlig anmärkning icke förekommit, nyssberörda föreskrift i de öfriga länen blifvit antingen högst ofullständigt eller felaktigt tillämpad, i det att försäljningsmännen icke inom den i kungörelsen bestämda tid, utan långt därefter, stundom ej förr än i början af påföljande år, vanligen på en gång, aflämnat betalning för det stämpelpapper, som af dem under hela året blifvit försåldt. Ifrågavarande inkomst hade alltså icke å behöriga tider i statens kassor influtit.

I utlåtande, som till Kungl. Maj:t i ämnet afgafs af statskontoret, efter det vederbörande länsstyrelser lämnats tillfälle att yttra sig öfver det anmärkta förhållandet, anförde statskontoret, bland annat:

Enligt hvad de inkomna förklaringarna gåfve vid handen, hade Konungens befallningshafvande i allmänhet, när dröjsmål uppstått med levereringen af ifrågavarande slags medel, erinrat vederbörande om iakttagande af stämpelpapperförordningens föreskrifter i detta hänseende. Vid en del levereringsterminer, särdeles under förra hälften af året, funnes understundom ringa och en och annan gång ingen behållning att remittera. För flertalet af försäljningsmän, hvilket bestode af ämbetsmän, som erhölle det för utöfningen af deras ämbeten erforderliga stämpelpapper, vore levereringarnas behöriga verkställande icke sällan beroende på indrifning af lösen för expeditioner, hvilka i sådant afseende måst till exekutor aflämnas. Följden däraf blefve ock emellanåt, att vid slutredovisningen försäljningsmännen nödsakades att af egna tillgångar förskjuta de utestående stämpelpappersmedlen. För öfrigt vore det ej möjligt för länsstyrelsen att känna, om eller huru mycket försäljningsmedel vid de olika terminerna funnes hos försäljningsmännen innestående, såvida icke i stämpelpappersförordningen bestämmelse infördes därom, att för sådant ändamål extra inventeringar skulle hållas eller rapport vid hvarje termin af försäljningsmännen till länstyrelsen afgifvas. Med bibehållande af dåvarande bestämmelser vore någon förlust för statsverket icke

att befara, då mera stämpelpapper ej till försäljningsmännen utlämnades, än som svarade mot beloppet af deras borgen.

På grund af hvad sålunda vore yttradt och upplyst, samt då anställandet af extra inventeringar för utrönande af de hos hvarje försäljningsman vid de särskilda levereringsterminerna befintliga behållningar af försäljningsmedel otvifvelaktigt skulle, utan motsvarande gagn, för statsverket medföra icke obetydliga kostnader, och anbefallandet af rapporters afgifvande vid hvarje levereringstermin icke heller torde leda till det därmed åsyftade ändamål, hade statskontoret, som af de inkomna förklaringarna jämväl inhämtat, att de flesta länsstyrelserna med anledning af statsrevisorernas anmärkning ånyo erinrat försäljningsmännen om noggrant iakttagande af stämpelpappersförordningens i omförmälda afseende gifna föreskrifter, trott sig böra hemställa, att vid hvad sålunda blifvit åtgjordt måtte få bero.

Revisorernas ifrågavarande anmärkning föranledde icke någon Riksdagens åtgärd.

I Riksdagens revisorers berättelse om den år 1886 af dem verkställda granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1884 yttrade revisorerna, att de vid granskning af Stockholms stads och länens redogörelser för stämpelpappersuppbörden fäst uppmärksamheten vid den tid och ordning, i hvilken stämpelpappersmedlen influtit. Revisorerna erinrade om föreskrifterna i 36, 37 och 38 §§ af förordningen angående stämpelafgiften af den 9 augusti 1884 — motsvarande 44, 45 och 46 §§ i 1899 års stämpelförordning — samt anförde vidare, bland annat:

Dessa bestämmelser, hvilka noggrannt tillämpats af många stämpelpappersförsäljare, tycktes däremot på åtskilliga håll icke hafva blifvit vederbörligen iakttagna. Särskildt tycktes den omständigheten, att leveranserna af stämpelmedel för årets fjärde kvartal ofta varit betydligt större än hvar och en leverans vid de föregående kvartalen och stundom större än alla tre tillsammans, ådagalägga, att föreskriften i den anförda 36 § om de influtna stämpelmedlens aflämnande vid hvarje kvartals slut blifvit förbisedd. Detta framginge af särskilda, ur ett stort antal sådana fall valda, i revisionsberättelsen framlagda exempel från Stockholms stad samt tolf län. Då, såsom af dessa exempel framginge, ifrågavarande inkomst icke å behöriga tider syntes hafva influtit i statens kassor, hade revisorerna velat därå fästa uppmärksamheten.

Revisorerna erinrade vidare om de år 1867 församlade revisorernas anmärkning i enahanda syfte, samt anförde, under framhållande af stämpelförordningens föreskrift om extra inventeringar hos försäljnings-

männen, att, därest fall af likartad beskaffenhet med de af revisorerna anmärkta än vidare skulle förekomma, omförmälta föreskrift borde vinna tillämpning.

Med anledning af hvad sålunda blifvit af revisorerna anmärkt, aflät statskontoret den 26 oktober 1886 till samtliga länsstyrelser cirkulär, däri länsstyrelserna anmodas att, hvar inom sitt län, förständiga samtliga inom länet befintliga stämpelförsäljningsmän att ställa sig stämpelförordningens i förevarande hänseende gifna föreskrifter till noggrann efterrättelse. Länsstyrelserna erinrades därjämte, att stämpelförordningen medgåfve, att, när omständigheterna därtill föranledde, extra inventering hos försäljningsman finge äga rum och då tillika redovisning honom affordras för hvad af emottagna stämplar icke funnes i behåll. Beträffande försäljningsmännen i hufvudstaden vidtog statskontoret den åtgärd, att åt den statskontorets tjänsteman, som hade att bokföra inflytande uppbördsmedel, gafs befallning att, för den händelse anledning skulle förekomma, att de dessa försäljningsmän åliggande levereringar icke behörigen fullgjordes, med anmälan om sådant till statskontoret ofördröjligen inkomma. I ett öfver statsrevisorernas ifrågavarande anmärkning afgifvet utlåtande meddelade statskontoret hvad sålunda blifvit åtgjordt samt hemställde, att därvid måtte få bero.

I enlighet härmed lät Riksdagen den framställda anmärkningen förfalla.

Enligt 34 § i stämpelförordningen är försäljningsman skyldig att för sin uppbörd ställa behörigen godkänd borgen eller ock nedsätta obligationer i enlighet med därom gällande föreskrifter. På grund af kungl. kungörelsen den 6 november 1891 kan såsom säkerhet för stämpeluppbörd godkännas af försäkringsaktiebolaget »Tre kronor» utfärdadt försäkringsbref. Hvad sålunda är stadgadt i fråga om försäljningsman gäller enligt 35 § i stämpelförordningen för ämbets- eller tjänsteman, som rekvirerar vid hans tjänsteutöfning erforderliga stämplar.

I afseende å den säkerhet, som sålunda ställes, är att märka, att densamma enligt ordalydelsen af ofvan intagna äldre bestämmelser i ämnet, under den tid dessa äldre bestämmelser gällde, afsåg endast det stämpelpapper, som blifvit till försäljningsmannen utlämnadt. Det nu gällande stadgandet är visserligen allmännare affattadt, men då enligt slutorden i första stycket af 34 § försäljningsmannen äger att få stämplar sig tillställda inom det belopp, för hvilket säkerhet blifvit ställd, synes häraf framgå, att lagstiftaren närmast tänkt sig, att med säkerheten skulle betryggas erläggandet af betalning för erhållna stämplar. Något formulär för borgensskrifterna är icke fastställdt, och

jag har på grund af de upplysningar, jag varit i tillfälle att inhämta, anledning antaga, att borgensskrifterna i många fall genom sin affattning formligen begränsats till ett visst belopp af stämplar, som försäljningsmannen erhåller från statskontoret eller från vederbörande landtränteri. De af försäkringsaktiebolaget »Tre kronor» utfärdade försäkringsbrefven innehålla, att bolaget förbinder sig att såsom för egen skuld ansvara för en viss summa af den uppbörd, som under försäkringstiden kan varda försäkringstagaren såsom försäljare af stämplar på grund af stämpelförordningen anförtrodd, att, i händelse af balans eller bristande redogörelse, vid vederbörandes påfordran af bolaget utbetalas.

Hvad ofvan utvecklats torde kunna sammanfattas på följande sätt. Enligt gällande stadganden kunna vissa stämpelförsäljningsmän komma att af den rättssökande allmänheten förskottsvis uppbära stämpelafgifter. Angående dylika medels inlevererande hafva visserligen föreskrifter gifvits, men någon direkt kontroll öfver dessa föreskrifters iakttagande har ej stadgats. Försäljningsmannen är icke ens lagligen förbunden att öfver ifrågavarande medel föra anteckningar, i följd hvaraf beloppet af de stämpelafgifter, en försäljningsman vid ett gifvet tillfälle rätteligen skall innehafva, i många fall icke kan med ledning af tillgängliga officiella handlingar fastställas. De föreskrifna inventeringarna afse allenast det förlag af stämplar, försäljningsmannen fått emottaga, äfvensom för stämplar, som till försäljningsmannen utlämnats, influtna och vid inventeringstillfället ännu icke inlevererade medel. Säkerheten, som försäljningsmannen enligt gällande stämpelförordning skall ställa för sin uppbörd, är ofta formligen begränsad till de mottagna stämplarna och torde, äfven där detta icke är förhållandet, näppeligen i och för sig medföra trygghet för de i förskott inbetalda stämpelmedlens behöriga inlevererande, enär ju under nuvarande förhållanden t. ex. kan inträffa, att en stämpelförsäljare, som i förskott mottager en stämpelafgift, redan häftar i skuld för uttagna och använda stämplar, fullt motsvarande beloppet af den af honom ställda säkerheten. Därtill kommer, att gällande lagstiftning icke lägger hinder i vägen ens därför, att en tjänsteman, som alls icke ställt någon säkerhet, kan vid emottagandet af stämpelpliktiga handlingar uppbära stämpelafgifter. Om sättet, hvarpå försäljningsman bör hafva stämpelmedel förvarade, saknas hvarje föreskrift. Tillika torde saknas verksam kontroll däröfver, att handlingar, för hvilka stämpelafgifter förskottsvis inbetalts, varda inom föreskrifven tid med stämplar försedda. Domhafvande å landet och expeditionshafvande vid rådstufvurätt kunna genom underlåtenhet att iakttaga den i lag stadgade expeditionstiden eller genom att tillika försumma att i behörig tid till veder-

börande hofrätt insända renoverade exemplar af småprotokollen, fördröja stämpelbeläggningen och på sådant sätt förlänga tiden för omhänderhafvandet af de i förskott erlagda stämpelafgifterna.

Nu omförmälta oegentligheter i den gällande stämpellagstiftningen hafva synts mig äga den betydelse, att jag trott mig böra å dem fästa Riksdagens och särskildt dess bevillningsutskotts uppmärksamhet. Att för aflägsnande af dessa oegentligheter framlägga något bestämdt förslag har jag emellertid funnit mindre lämpligt, alldenstund härför varit erforderligt att skaffa närmare utredning, än jag hittills kunnat förebringa. Då jag emellertid hyser den öfvertygelsen, att en tidsenlig kontroll öfver stämpeluppbörden i ofvan anmärkta afseenden bör kunna åstadkommas genom jämförelsevis enkla och för försäljningsmännen föga betungande åtgärder, tillåter jag mig i det följande lämna några antydningar om den hufvudsakliga riktning, i hvilken en eventuell reform enligt min mening bör gå.

En af förhållandena påkallad, föga omständlig åtgärd synes vara att ålägga hvarje stämpelförsäljare, till hvilken stämpelafgifter kunna komma att i förskott inbetalas, att föra anteckningar öfver influtna stämpelmedel eller åtminstone öfver de förskottsvis erlagda. Redan nu lära dylika anteckningar föras af försäljningsmän, som vilja hafva en bekväm och säker öfverblick öfver sin ställning. Vidare skulle kunna föreskrifvas, att vid de kvartalsvis skeende inlevereringarna af influtna stämpelmedel också borde till bestyrkande af leveransens riktighet öfverlämnas utdrag ur nyssnämnda anteckningar. Skulle det emellertid anses vara för stämpelförsäljarne allt för betungande att föra dylika anteckningar beträffande alla slag af stämplar, kunde skyldigheten härutinnan möjligen begränsas till dubbla beläggningsstämplar. Vid leveranserna af stämpelmedel kunde i sådant fall lämnas exakta uppgifter allenast om medel, som influtit för dylika stämplar. I fråga om enkla beläggningsstämplar och skrifstämplar skulle då lämpligen kunna uppgifvas och inlevereras ett approximativt beräknadt belopp. Dessa utdrag eller uppgifter borde sedermera tillhandahållas hofrättens stämpelkontrollant för vederbörlig granskning. Genom åläggande af skyldighet att ombesörja en dylik enkel bokföring skulle också åt förekommande inventeringar eller inspektioner gifvas ökad betydelse.

Beträffande influtna stämpelmedels förvarande, under tiden intill dess de af stämpelförsäljaren å vederbörligt ställe aflämnas, kan ifrågasättas, huruvida icke borde stadgas, att försäljningsman skall förvara dylika medel antingen kontant eller insatta i bank å särskild tjänsteräkning.

Till förekommande af dröjsmål med stämpelbeläggning eller med insändande af renoverade exemplar utaf småprotokoll torde kunna påbjudas, att de med n:o 2 märkta delarne af använda dubbla beläggningsstämplar skola till vederbörande hofrätt insändas inom viss kort tid efter det stämpelbeläggningen sist skall vara verkställd, alltså t. ex. åtta dagar, räknade från tings afslutande eller allmänt sammanträde, där expeditionslösen ägt rum, eller från expeditionsdag vid rådstufvurätt. Att en dylik föreskrift blifvit behörigen efterkommen, skulle utan svårighet kunna kontrolleras, sedan de renoverade protokollen till hofrätten inkommit.

Vidkommande till sist frågan om den säkerhet försäljningsmän, till hvilka stämpelafgifter förskottsvis kunna inbetalas, böra ställa för sin uppbörd, är denna fråga tydligen mera invecklad. Orimligt skulle naturligtvis vara att ålägga en sådan försäljningsman att ställa säkerhet till så stort belopp, att detta under alla förhållanden kunde betäcka de inflytande stämpelafgifterna. Man skulle därför möjligen kunna åtnöjas med att stadga, att sedan försäljningsmannen för sin uppbörd, d. v. s. för de medel han såsom stämpelförsäljare kommer att uppbära, ställt säkerhet af föreskrifven beskaffenhet, äger han att efter rekvisition å vederbörligt ställe på kredit erhålla stämplar i visst förhållande till det belopp, för hvilket säkerhet ställts. På detta sätt skulle någon del af säkerheten kunna reserveras till betäckande af förskottsvis uppburna stämpelafgifter.»

Enligt bevillningsutskottet tillhandakomna protokollsutdrag hafva Riksdagens kamrar hänvisat justitieombudsmannens ifrågavarande framställning till utskottet.

Af den uttömmande och belysande utredning af förevarande fråga, som blifvit af justitieombudsmannen lämnad, framgår tydligt, att de i stämpelförordningen förekommande bestämmelser om redovisningen af stämpelmedel icke äro så fullständiga och klara, att de kunna anses fullt tillfredsställande. Härtill kommer ytterligare, att alla föreskrifter saknas om kontroll däröfver, att af ämbets- eller tjänstemän, hvilka hafva att å tjänstens vägnar mottaga enskilda stämpelpliktiga handlingar, i förskott uppburna stämpelmedel varda behörigen till statsverket inlevererade och således den enskilde, som inbetalt stämpelmedel, skyddad mot eventuell förlust genom bristande redovisning af uppbördsmannen. Det är tydligt, att kontrollföreskrifter i detta hän-

seende äro af behofvet påkallade, och detta så mycket mera, som riktigheten af den utaf justitieombudsmannen uttalade åsikt, att vid brist hos den redovisningsskyldige ämbets- eller tjänstemannen skadan måste drabba statsverket, väl icke kan anses så erkänd, att utan en särskildt härom gällande lagstiftning ett dylikt statsverkets ansvar skall inträda. Utskottet kan därför icke annat än finna justitieombudsmannens ifrågavarande framställning böra föranleda till vidtagande af åtgärder i syfte att söka åstadkomma en effektiv kontroll öfver redovisningen af stämpelmedel. Huruvida i sådant afseende bör föreskrifvas skyldighet för personer, hvilka äro redovisningsskyldige för stämpeluppbörd, och således jämväl för nyssnämnde ämbets- och tjänstemän att, i likhet med hvad som är genom kungl. kungörelsen den 10 juli 1899 för annat fall stadgadt, föra kassajournal, eller om någon annan form för kontrollen bör väljas, därom anser sig emellertid utskottet icke äga anledning att för närvarande uttala sig, då det torde få anses i sin ordning, att de föreskrifter angående kontrollen å statens ämbets- och tjänstemän, som kunna finnas nödiga, böra genom Kungl. Maj:t utarbetas och för Riksdagen framläggas; och utskottet finner sig så mycket hellre böra föreslå denna frågas hänskjutande till Kungl. Maj:t, som, på grund af Riksdagens förut aflåtna skrifvelser, frågor om vissa tillägg till och ändringar i stämpelförordningen, däribland den med nu förevarande fråga nära sammanhängande frågan om provisionen vid försäljning af stämplar, äro på Kungl. Maj:ts pröfning beroende.

Utskottet hemställer fördenskull,

att Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens ifrågavarande framställning, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser, hvarigenom en ej mindre för statsverket än äfven för den enskilde betryggande kontroll öfver redovisningen och inlevereringen till statsverket af stämpelmedel må kunna åvägabringas.

Stockholm den 6 februari 1903.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1903.